

Nr 324.

Av herr **Reuterskiöld m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring av vissa delar av taxeringsförordningen.*

I proposition nr 148 för i år har Kungl. Maj:t framlagt förslag till vissa ändringar i taxeringsförordningen. Förslaget är byggt på de s. k. skattekontrollsakkunnigas betänkande. Ehuru propositionen i åtskilliga hänseenden modifierar de sakkunnigas förslag, vilar den likväl på samma principer och har därför, såsom också av åtskilliga uttalanden i propositionen framgår, karaktären av en etapp på vägen mot realiserandet av samma förslag. Sakkunnigförslaget blev föremål för en som det synes oss vägande kritik särskilt i det av Sveriges Industriförbund, Svenska Bankföreningen och Stockholms Handelskammare gemensamt avgivna yttrandet. Till denna kritik har föga hänsyn tagits i propositionen.

Propositionen — liksom sakkunnigförslaget — tar syfte på att vinna största möjliga effektivitet i beskattningen genom att väsentligt stärka skattemyndigheternas maktställning och resurser. I sådant syfte skulle sålunda antalet tjänstebefattningar ökas och i befattningshavarnas händer läggas avsevärda maktbefogenheter gentemot medborgarna. Några motsvarande garantier mot övergrepp har icke givits. De i propositionen föreslagna åtgärderna äro ökad byråkratisering av taxeringsorganisationen, vidgad plikt för skattskyldig att lämna medverkan för egen taxering, mera omfattande bokföringsgranskning, allmän skyldighet att lämna uppgifter till ledning för annans taxering, utvidgade kontrollanordningar och skärpta ansvarsbestämmelser.

Förslaget innebär tvenne principiella förändringar i taxeringsarbetet. Hittills har detta i princip varit medborgarnas egen sak, avsett ett års förhållande, pågått en viss tid på året och därmed varit slutfört; enligt förslaget skall taxeringsarbetet bliva en myndighetsuppgift, pågå kontinuerligt och avse icke blott den för året aktuella taxeringen utan även äldre års taxeringsresultat. Vidare ha hittills självdeklarationerna lagts till grund för granskningen, och först sedan det visat sig, att en deklaration i och för sig eller vid jämförelse med inkomna uppgifter och andra förhållanden knappast kan antagas vara riktig, först då hava ytterligare medel kommit till användning för kontrollen; enligt förslaget införas en motsatt metod, i det att huvudvikten lägges på insamling och bearbetning av mängder av kontrolluppgifter, medan självdeklarationens betydelse knappast synes bliva annan än att utgöra ett bevismedel om eventuell falskdeklaration.

De föreslagna åtgärderna med avseende på taxeringsorganisationen äro i propositionen endast antydda, och utformningen av det nya ämbetsväsendet lägges helt i Kungl. Maj:ts hand. Det framgår emellertid, att man syftar till inrättandet i finansdepartementet av en särskild skattebyrå, en central bokgranskningsavdelning och förstärkning av länsstyrelsernas arbetskrafter. Den konturlöshet, som präglar förslagets motiver i denna del, medför, att det undandrager sig positiv kritik. Det synes emellertid betänkligt att låta en helt ny tjänstemannaorganisation växa upp på ett dylikt sätt. I detta sammanhang ges anledning att erinra därom, att fråga om en ur rättssäkerhetssynpunkt förbättrad organisation av taxeringsväsendet väckts i motioner vid denna riksdag. Det synes naturligt, att frågan om skatteväsendets ändrade organisation upptages till behandling i samband med den i motionen begärda utredningen. Under sådana förhållanden böra emellertid några åtgärder till ändring av taxeringsorganisationen icke nu vidtagas utan frågan upptagas till förnyad prövning i nämnda större sammanhang.

De åtgärder, som föreslås till vidgande av skattskyldigs plikt att lämna medverkan till egen taxering, till mera omfattande bokföringsgranskning och utvidgade kontrollanordningar, falla delvis under samma synpunkter, som nu anförts, eller att åtgärderna böra anstå i avvaktan på en förbättrad organisation av taxeringsväsendet. Här göra sig emellertid även andra synpunkter gällande. En utvidgad rätt för myndigheterna till en okontrollerbar inblandning i den enskildes förhållanden är ingalunda önskvärd. Ett ytterligare utbyggande av det redan nu invecklade och för medborgarna i gemen svårbegripliga systemet är en oriktig väg. De tekniska förbättringarna åsamka medborgarna onödigt besvär och skapa en ur samhällelig synpunkt olycklig vantrovnad, som icke uppväges av den eventuellt ökade skatteinkomsten. Såsom de ovan nämnda näringsorganisationerna framhållit böra de hederliga medborgarna icke, såsom enligt förslaget skulle bliva fallet, metodiskt störas och irriteras för uppspårande av det mindretal, som icke gjort rätt för sig. Förslaget synes dessutom bygga på felaktiga principer i fråga om själva uppgiftsskyldighetens utsträckning. Att sålunda föreskriva deklarationsskyldighet för ena maken på grund av den andre makens förhållanden står i strid mot grundtankarna i den moderna äktenskapsrättsliga förmögenhetslagstiftningen. Utvecklingen torde även skatterättsligt böra antagas gå i den riktningen, att den för allmänna rättsuppfattningen stötande extrabeskattningen av äktenskapen upphör — frågan härom är för övrigt i annat sammanhang aktuell. Att utbygga deklarationssystemet i rakt motsatt riktning synes egendomligt. Enligt förslaget skola vidare rent privata anteckningar och handlingar läggas under myndighetskontroll; detta strider uppenbarligen ävenledes mot allmän rättsåskådning. Det måste slutligen anses högeligen önskvärdt, att deklarationsformulären förenklas, och att icke, såsom nu föreslås, genom utvidgad specifikationsskyldighet m. m.

självdeklarationsplikten för många medborgare mycket betungande börda ytterligare försvåras.

Förslaget inför en principiell skyldighet för en var att såvitt möjligt biträda med upplysningar till ledning för annans taxering. Till denna skyldighet har man velat finna en parallell i vittnesplikten. Häremot är att erinra först, att vittnesplikten är i åtskilliga hänseenden begränsad just med hänsyn till personliga förhållanden. Och vidare är att framhålla, att vittnesplikten fullgörande beror av domstolarnas, icke av polismyndigheternas prövning. Dessa minimigarantier mot missbruk, vilka gälla inom andra områden av rättslivet, sakna i förslaget varje motsvarighet: den enskilde blir enligt förslaget helt utlämnad till administrativt godtycke. Det är icke rimligt att, utan att skapa effektiva garantier mot maktmissbruk, lägga en sådan makt i händerna på en myndighet, vars uppgift är att gent emot de enskilda medborgarna förfäkta statens fiskaliska intresse.

De föreslagna straffskärpningarna synas föga genomtänkta. Till en straffskala, som bygger på principen om normerade böter — fem gånger det undandragna skattebeloppet — har lagts fängelsestraff. Uppenbarligen äro dessa straffsatser inkommensurabla. I förhållande till ett bötesstraff på t. ex. 100,000 kronor skulle säkerligen för mången en straffskärpning till en månads fängelse te sig såsom en eftersträfvansvärd straffflinring. Den enda riktiga vägen synes vara den av departementschefen antydda men icke följda, att införa falskdeklaration bland bedrägeribrotten i strafflagen. Genom en sådan reform skulle även vinnas, att erforderlig sakkunskap komme att handhava straffbestämmelsernas uppbyggande och utformande.

Mot det föreliggande förslaget må till sist erinras, att det i väsentliga delar bär prägel av samma likgiltighet för enskild frihet och privatlivets helgd, som till övermått präglande sakkunnigförslaget. Om man, såsom antydes i propositionen och där återgivna yttranden, anser falskdeklaration vara en förbrytelse, vilken borde falla under strafflagen, är det skäl att erinra, att samma maktmöjligheter, som stå samhället till buds för uppspårandet och beivrandet av exempelvis brott mot rikets säkerhet, mord, stöld, bedrägeri o. s. v., för närvarande utan någon som helst författningsändring föreligga för uppspårandet och beivrandet av falskdeklaration. Därtill kommer, att de fiskaliska myndigheterna redan nu hava vissa befogenheter, som man ansett sig icke kunna tillerkänna polismyndigheterna, varjämte den garanti för rättssäkerhet, som domstolarnas ställning av opartiska organ utgör, långt ifrån har någon motsvarighet inom taxeringsväsendet. Ett trängande behov gör sig gällande av en omläggning av beskattningsnämndernas sammansättning i riktning mot att göra dem oberoende av skattebyråkratien. Den utomordentliga ökning av de fiskala organens befogenheter, som i förslaget föreslås, synes därför än mindre kunna genomföras utan att tillika genom taxeringsväsen-

dets organisation och särskilda bestämmelser säkerhet vinnes mot administrativt godtycke och för det enskilda livets frihet och okränkbarhet.

De åtgärder, som vid en revision av taxeringsväsendet böra vidtagas, måste jämväl åsyfta att höja självdeklarationssystemets betydelse och anseende, icke att tillbakatränga detta och ersätta det med myndighets-taxering. Såsom de inledningsvis nämnda näringsorganisationerna framhållit, riskerar man med de nu föreslagna nya principerna att äventyra den känsla för det korrekta och den önskan att åstadkomma en riktig deklaration, som torde besjåla det övervägande flertalet av svenska folket. Resultatet skulle med sannolikhet bli en försämrad deklarationsmoral, icke en förbättrad. Med straffhot, kontrollåtgärder och inblandning i privata förhållanden uppbygges icke den enskildes ansvarskänsla. Den oavbrutna myndighetsuppsikt, som förslaget åsyftar, skulle skapa en tillväxande irritation och förbittring hos folket. Fara bleve, att självdeklarationen förlorade allt värde såsom en till den enskildes hederskänsla vädjande frivillig uppgiftsplikt, och att man därigenom uppluckrade den allmänna uppfattningen om det förkastliga i falskdeklaration. Vore förslagets åtgärder nödvändiga, hade självdeklarationssystemet i själva verket gjort bankrutt. Att utvecklingen skulle gått därhän har dock varken av de sakkunniga eller i propositionen påståtts.

Av anförda skäl böra några åtgärder i förslagets riktning icke nu vidtagas utan samtliga i propositionen berörda frågor tagas under förnyat övervägande i samband med frågan om taxeringsväsendets omorganisation och därvid tillses, att självdeklarationssystemet upprätthålles, att dess fullgörande förenklas och att enskild säkerhet och frihet icke utan tvingande skäl och erforderliga garantier må av de fiskaliska myndigheterna angripas. Vid denna utredning bör en samverkan eftersträvas mellan den praktiska och teoretiska erfarenheten och sakkunskapen. Några som helst olägenheter av ett dylikt uppskov torde under inga förhållanden vara att befara.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte, med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat av riksdagen bifallas, anhålla att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa förnyad utredning av de i propositionen berörda frågorna och därvid beakta vad ovan anförts.

Stockholm den 2 april 1935.

C. A. Reuterskiöld.

Eliel Löfgren.

Sten Stendahl.

Allan Holstenson.

K. W. Bodin.

And. Henriksson.